

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

м. Київ

Про затвердження типової
освітньої програми закладів
загальної середньої освіти
III ступеня

№ 406

На виконання абзацу двадцять другого частини першої статті 64 Закону України "Про освіту", з метою впровадження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 року № 24,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити типову освітню програму закладів загальної середньої освіти III ступеня (далі – Типова освітня програма), що додається.
2. Встановити, що при складанні освітніх програм закладів загальної середньої освіти III ступеня на основі Типової освітньої програми, затвердженої цим наказом, вилучення з освітнього процесу предметів інваріантної складової не допускається. Години на їх вивчення можуть зменшуватися не більше ніж удвічі порівняно з показниками Типової освітньої програми.
3. Департаментам (управлінням) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій, директорам закладів загальної середньої освіти забезпечити необхідні умови щодо реалізації Типової освітньої програми.
4. Ввести Типову освітню програму в дію:
для 11-х класів закладів загальної середньої освіти на 2018/2019 навчальний рік;
для вечірньої форми навчання на 2018/2019 та 2019/2020 навчальний рік.
5. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Міністерства освіти і науки України від 27 серпня 2010 року № 834 "Про затвердження Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів III ступеня" (зі змінами).
6. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника Міністра Хобзея П. К.

Міністр

Л. М. Гриневич

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом Міністерства освіти і науки України
від 20.04.2018 № 406

Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти III ступеня

Загальні положення типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня

Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта) розроблена на виконання Закону України «Про освіту» та постанови Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 року № 24 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти».

Типова освітня програма профільної середньої освіти (далі - Типова освітня програма) окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти (далі – Державний стандарт).

Типова освітня програма визначає:

загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки окремих предметів, факультативів, курсів за вибором тощо, зокрема їх інтеграції, а також логічної послідовності їх вивчення які натеper подані в рамках навчальних планів (таблиці 1-25);

очікувані результати навчання учнів подані в рамках навчальних програм, перелік яких наведено в таблиці 26; пропонований зміст навчальних програм, які мають гриф «Затверджено Міністерством освіти і науки України» і розміщені на офіційному веб-сайті МОН);

рекомендовані форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;

вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією Типовою освітньою програмою.

Загальний обсяг навчального навантаження та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін. Загальний обсяг навчального навантаження учнів 10-11-х класів складає 2660 годин/навчальний рік: для 10-х класів – 1330 годин/навчальний рік, для 11-х класів – 1330 годин/навчальний рік; для 12-х класів вечірньої форми навчання – 805 годин/навчальний рік. Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальному плані закладів загальної середньої освіти III ступеня (далі –навчальний план).

Навчальними планами старшої школи передбачається реалізація освітніх галузей Базового навчального плану Державного стандарту через окремі предмети і курси за вибором. Вони охоплюють інваріантну складову, сформовану на державному рівні, яка є спільною для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від підпорядкування і форм власності, та варіативну складову.

Години варіативної складової передбачаються на:

- 1) збільшення годин на вивчення окремих предметів інваріантної складової;
- 2) упровадження курсів за вибором;
- 3) факультативи, індивідуальні та групові заняття.

Так, наприклад, у класах суспільно-гуманітарного та філологічного напрямів за рахунок варіативної частини можна збільшувати кількість годин на вивчення предмету «Художня культура»; у класах екологічного профілю – збільшувати кількість годин на вивчення географії у 11 класі.

Рішення про розподіл годин варіативної складової приймає заклад загальної середньої освіти, враховуючи профільне спрямування, кадрове забезпечення, матеріально-технічну базу та бажання учнів.

Якість загальної середньої освіти забезпечується через реалізацію інваріантної та варіативної складових навчального плану, які обов'язково фінансуються з відповідних бюджетів.

Варіативність змісту профільної середньої освіти реалізується також через запровадження в навчальних програмах резервного часу, що створює простір для задоволення освітніх потреб учнів, вирівнювання їх досягнень, розвитку наскрізних умінь тощо.

Навчальні плани зорієнтовані на роботу закладів загальної середньої освіти за п'ятиденним навчальним тижнем.

У класах з поглибленим вивченням окремих предметів може запроваджуватись шестиденний робочий тиждень.

Гранично допустиме навчальне навантаження учнів встановлюється відповідно до вимог чинних нормативних документів, що визначають санітарно-епідеміологічні вимоги до освітнього процесу та закладів освіти усіх форм власності.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 року № 24 "Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти" години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Для недопущення перевантаження учнів необхідно враховувати їх навчання в закладах освіти іншого типу (художніх, музичних, спортивних школах тощо). Так, у закладах загальної середньої освіти за рішенням педагогічної ради при оцінюванні учнів дозволяється враховувати результати їх навчання з відповідних предметів (музика, фізична культура та ін.) у позашкільних закладах.

Навчальні плани старшої школи реалізують зміст освіти залежно від обраного профілю навчання. Кожен з профілів передбачає вивчення окремих предметів на одному із трьох рівнів (таблиця 1):

рівні стандарту — окремі предмети не є профільними чи базовими (наприклад, математика в художньо-естетичному профілі, історія у фізико-математичному профілі);

академічному рівні — окремі предмети не є профільними, але є базовими (наприклад, алгебра і геометрія у фізичному профілі);

профільному рівні, який передбачає поглиблене вивчення відповідних предметів, орієнтацію їх змісту на майбутню професію (наприклад, мови та літератури на філологічному профілі).

У разі, якщо в закладі загальної середньої освіти відсутнє відповідне навчально-методичне, матеріально-технічне та кадрове забезпечення для впровадження певного профілю навчання, то у такому випадку використовується варіант навчального плану універсального профілю, складеного відповідно до академічного рівня змісту освіти (таблиця 2 для шкіл з українською мовою навчання, таблиці 14-15 – для шкіл з навчанням мовою корінного народу, національної меншини). Цей варіант навчального плану є універсальним; навчальний час рівномірно розподілений між окремими предметами. Основними напрямками диференціації навчання є розширення вивчення окремих предметів, доповнення інваріантної складової навчальних планів додатковими предметами та курсами за вибором учнів, факультативами; запровадження індивідуальної форми навчання.

Профільність є ефективним засобом диференціації навчання у старшій школі, вона має на меті забезпечити більш глибоку підготовку старшокласників у тій галузі знань і діяльності, до яких у них сформувались стійкі інтереси і здібності.

З метою реалізації профільного навчання передбачено спеціальні навчальні плани (таблиці 5-12 для шкіл з українською мовою навчання, таблиця 16 – для шкіл з навчанням мовою корінного народу, національної меншини). Запропоновані навчальні плани дають змогу залежно від потреб учнів комплектувати старші класи за напрямками диференціації: природничо-математичним, філологічним, суспільно-гуманітарним, художньо-естетичним, технологічним, спортивним. Напрями диференціації конкретизуються в окремі профілі навчання: фізичний, математичний, біолого-хімічний, економічний, географічний, екологічний, правовий, інформаційно-технологічний тощо.

Окрім запропонованих, заклади освіти можуть самостійно складати навчальні плани, використовуючи навчальний план закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання з вивченням двох іноземних мов (таблиця 3) та навчальний план закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання з вивченням мови корінного народу, національної меншини (таблиця 4). Заклади з навчанням мовою корінного народу, національної меншини розробляють навчальні плани закладів освіти з профільним навчанням, використовуючи як зразок таблицю 16 та таблицю розподілу годин на окремі предмети за різними рівнями змісту освіти (таблиця 1).

У випадку наявності у старшій школі лише одного класу на паралелі доцільним є створення в ньому різнопрофільних груп за рахунок використання годин варіативної складової (таблиця 13). При цьому базове ядро окремих предметів вивчається усіма учнями в класі за єдиними навчальними програмами, а частина часу (близько 20 відсотків) — окремо у групах за навчальними програмами відповідних профілів (напрямів).

Заклади загальної середньої освіти з поглибленим вивченням окремих предметів розробляють навчальні плани за таблицею 17 – з українською мовою навчання, за таблицею 18 – з навчанням мовою корінного народу, національної меншини. Окремо розроблені навчальні плани для шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов (таблиці 19-20), спеціалізованих шкіл музичного (таблиця 21) та художнього профілю (таблиця 22).

Окремі заклади освіти (ліцеї, колегіуми, інші), складаючи навчальні плани, можуть використовувати навчальні плани відповідного профілю або розробляти їх самостійно за навчальним планом–схемою (таблиця 23), звертаючи увагу, що вузька спеціалізація змісту освітнього процесу є недоцільною, оскільки основне завдання загальної середньої освіти — широка загальноосвітня підготовка учнів.

За окремими навчальними планами (таблиці 24-25) організовується освітній процес у класах з вечірньою формою здобуття освіти.

Заняття з курсу "Захист Вітчизни" можуть проводитись наприкінці навчального року в рамках навчальної практики учнів, у т. ч. з використанням навчально-методичної бази військових частин, відповідних кафедр закладів вищої освіти, військових комісаріатів, оборонно-спортивних, військово-патріотичних оздоровчих таборів тощо.

Вивчення екології у 11-х класах можна здійснювати інтегровано з біологією. У такому випадку на інтегрований курс відводиться 2 години на тиждень (1,5 – біологія + 0,5 – екологія).

У закладах професійно-технічної освіти та закладах вищої освіти I-II рівнів акредитації розподіл навчального часу з природничо-математичних та суспільно-гуманітарних дисциплін здійснюється на рівні стандарту навчальних планів закладів загальної середньої освіти (таблиця 1). При цьому, окремі предмети (технології, інформатика, екологія, художня культура) можуть вивчатися інтегровано з предметами професійної спрямованості.

Гранична наповнюваність класів та тривалість уроків встановлюються відповідно до Закону України "Про загальну середню освіту". Поділ класів на групи при вивченні окремих

предметів здійснюється відповідно до нормативів, затверджених наказом Міністерства освіти і науки від 20.02.2002 № 128, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України від 6 березня 2002 року за № 229/6517 (зі змінами). Згідно з рішеннями місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування класи можуть ділитися на групи і при наповнюваності, меншій від нормативної, а також при вивченні інших предметів за рахунок зекономлених бюджетних асигнувань та залучення додаткових коштів.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти. Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної освітньої галузі. Результати навчання повинні робити внесок у формування ключових компетентностей учнів.

№ з/п	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною (і рідною — у разі відмінності) мовами	<p>Уміння: ставити запитання і розпізнавати проблему; міркувати, робити висновки на основі інформації, поданої в різних формах (у текстовій формі, таблицях, діаграмах, на графіках); розуміти, пояснювати і перетворювати тексти задач (усно і письмово), грамотно висловлюватися рідною мовою; доречно та коректно вживати в мовленні термінологію з окремих предметів, чітко, лаконічно та зрозуміло формулювати думку, аргументувати, доводити правильність тверджень; уникнення невнормованих іншомовних запозичень у спілкуванні на тематику окремого предмета; поповнювати свій словниковий запас.</p> <p>Ставлення: розуміння важливості чітких та лаконічних формулювань.</p> <p>Навчальні ресурси: означення понять, формулювання властивостей, доведення правил, теорем</p>
2	Спілкування іноземними мовами	<p>Уміння: здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою; розуміти на слух зміст автентичних текстів; читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту; здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань; використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів; обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб.</p> <p>Ставлення: критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб; висловлювати свої думки, почуття та ставлення; ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування; ефективно користуватися навчальними стратегіями</p>

		<p>для самостійного вивчення іноземних мов; адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого оволодіння іноземною мовою.</p> <p>Навчальні ресурси: підручники, словники, довідкова література, мультимедійні засоби, адаптовані іншомовні тексти.</p>
3	Математична компетентність	<p>Уміння: оперувати текстовою та числовою інформацією; встановлювати відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними тощо); розв'язувати задачі, зокрема практичного змісту; будувати і досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати; прогнозувати в контексті навчальних та практичних задач; використовувати математичні методи у життєвих ситуаціях.</p> <p>Ставлення: усвідомлення значення математики для повноцінного життя в сучасному суспільстві, розвитку технологічного, економічного й оборонного потенціалу держави, успішного вивчення інших предметів.</p> <p>Навчальні ресурси: розв'язування математичних задач, і обов'язково таких, що моделюють реальні життєві ситуації</p>
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	<p>Уміння: розпізнавати проблеми, що виникають у довкіллі; будувати та досліджувати природні явища і процеси; послуговуватися технологічними пристроями.</p> <p>Ставлення: усвідомлення важливості природничих наук як універсальної мови науки, техніки та технологій. усвідомлення ролі наукових ідей в сучасних інформаційних технологіях</p> <p>Навчальні ресурси: складання графіків та діаграм, які ілюструють функціональні залежності результатів впливу людської діяльності на природу</p>
5	Інформаційно-цифрова компетентність	<p>Уміння: структурувати дані; діяти за алгоритмом та складати алгоритми; визначати достатність даних для розв'язання задачі; використовувати різні знакові системи; знаходити інформацію та оцінювати її достовірність; доводити істинність тверджень.</p> <p>Ставлення: критичне осмислення інформації та джерел її отримання; усвідомлення важливості</p>

		інформаційних технологій для ефективного розв'язування математичних задач. Навчальні ресурси: візуалізація даних, побудова графіків та діаграм за допомогою програмних засобів
6	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: визначати мету навчальної діяльності, відбирати й застосовувати потрібні знання та способи діяльності для досягнення цієї мети; організовувати та планувати свою навчальну діяльність; моделювати власну освітню траєкторію, аналізувати, контролювати, коригувати та оцінювати результати своєї навчальної діяльності; доводити правильність власного судження або визнавати помилковість. Ставлення: усвідомлення власних освітніх потреб та цінності нових знань і вмінь; зацікавленість у пізнанні світу; розуміння важливості вчитися впродовж життя; прагнення до вдосконалення результатів своєї діяльності. Навчальні ресурси: моделювання власної освітньої траєкторії
7	Ініціативність і підприємливість	Уміння: генерувати нові ідеї, вирішувати життєві проблеми, аналізувати, прогнозувати, ухвалювати оптимальні рішення; використовувати критерії раціональності, практичності, ефективності та точності, з метою вибору найкращого рішення; аргументувати та захищати свою позицію, дискутувати; використовувати різні стратегії, шукаючи оптимальних способів розв'язання життєвого завдання. Ставлення: ініціативність, відповідальність, упевненість у собі; переконаність, що успіх команди – це й особистий успіх; позитивне оцінювання та підтримка конструктивних ідей інших. Навчальні ресурси: завдання підприємницького змісту (оптимізаційні задачі)
8	Соціальна і громадянська компетентності	Уміння: висловлювати власну думку, слухати і чути інших, оцінювати аргументи та змінювати думку на основі доказів; аргументувати та відстоювати свою позицію; ухвалювати аргументовані рішення в життєвих ситуаціях; співпрацювати в команді, виділяти та виконувати власну роль в командній роботі; аналізувати власну економічну ситуацію, родинний бюджет; орієнтуватися в широкому колі послуг і товарів на основі чітких критеріїв, робити споживчий вибір, спираючись на різні дані.

		<p>Ставлення: ошадливість і поміркованість; рівне ставлення до інших незалежно від статків, соціального походження; відповідальність за спільну справу; налаштованість на логічне обґрунтування позиції без передчасного переходу до висновків; повага до прав людини, активна позиція щодо боротьби із дискримінацією.</p> <p>Навчальні ресурси: завдання соціального змісту</p>
9	Обізнаність і самовираження у сфері культури	<p>Уміння: грамотно і логічно висловлювати свою думку, аргументувати та вести діалог, враховуючи національні та культурні особливості співрозмовників та дотримуючись етики спілкування і взаємодії; враховувати художньо-естетичну складову при створенні продуктів своєї діяльності (малюнків, текстів, схем тощо).</p> <p>Ставлення: культурна самоідентифікація, повага до культурного розмаїття у глобальному суспільстві; усвідомлення впливу окремого предмета на людську культуру та розвиток суспільства.</p> <p>Навчальні ресурси: математичні моделі в різних видах мистецтва</p>
10	Екологічна грамотність і здорове життя	<p>Уміння: аналізувати і критично оцінювати соціально-економічні події в державі на основі різних даних; враховувати правові, етичні, екологічні і соціальні наслідки рішень; розпізнавати, як інтерпретації результатів вирішення проблем можуть бути використані для маніпулювання.</p> <p>Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку окремого предмета та екології на основі різних даних; ошадне та бережливе відношення до природних ресурсів, чистоти довкілля та дотримання санітарних норм побуту; розгляд порівняльної характеристики щодо вибору здорового способу життя; власна думка та позиція до зловживань алкоголю, нікотину тощо.</p> <p>Навчальні ресурси: навчальні проекти, завдання соціально-економічного, екологічного змісту; задачі, які сприяють усвідомленню цінності здорового способу життя</p>

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх окремих предметів. Виокремлення в навчальних програмах таких наскрізних ліній ключових компетентностей як «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях. Наскрізні лінії є засобом інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, окремих предметів та предметних циклів; їх необхідно враховувати при формуванні шкільного середовища. Наскрізні лінії є соціально значимими

надпредметними темами, які допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях.

Навчання за наскрізними лініями реалізується насамперед через:

організацію навчального середовища — зміст та цілі наскрізних тем враховуються при формуванні духовного, соціального і фізичного середовища навчання;

окремі предмети — виходячи із наскрізних тем при вивченні предмета проводяться відповідні трактовки, приклади і методи навчання, реалізуються надпредметні, міжкласові та загальношкільні проекти. Роль окремих предметів при навчанні за наскрізними темами різна і залежить від цілей і змісту окремого предмета та від того, наскільки тісно той чи інший предметний цикл пов'язаний із конкретною наскрізною темою;

предмети за вибором;

роботу в проектах;

позакласну навчальну роботу і роботу гуртків.

Наскрізна лінія	Коротка характеристика
Екологічна безпека й сталий розвиток	<p>Формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь.</p> <p>Проблематика наскрізної лінії реалізується через завдання з реальними даними про використання природних ресурсів, їх збереження та примноження. Аналіз цих даних сприяє розвитку бережливого ставлення до навколишнього середовища, екології, формуванню критичного мислення, вміння вирішувати проблеми, критично оцінювати перспективи розвитку навколишнього середовища і людини. Можливі уроки на відкритому повітрі.</p>
Громадянська відповідальність	<p>Сприяє формуванню відповідального члена громади і суспільства, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства. Ця наскрізна лінія освоюється в основному через колективну діяльність (дослідницькі роботи, роботи в групі, проекти тощо), яка поєднує окремі предмети між собою і розвиває в учнів готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності і думок.</p> <p>Вивчення окремого предмета має викликати в учнів якомога більше позитивних емоцій, а її зміст — бути націленим на виховання порядності, старанності, систематичності, послідовності, посидючості і чесності. Приклад вчителя покликаний зіграти важливу роль у формуванні толерантного ставлення до товаришів, незалежно від рівня навчальних досягнень.</p>
Здоров'я і безпека	<p>Завданням наскрізної лінії є становлення учня як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя і формувати навколо себе безпечне життєве середовище.</p> <p>Реалізується через завдання з реальними даними про безпеку і охорону здоров'я (текстові завдання, пов'язані з середовищем дорожнього руху, рухом пішоходів і транспортних засобів). Варто звернути увагу на проблеми, пов'язані із ризиками для життя і здоров'я. Вирішення проблем, знайдених з «ага-ефектом», пошук оптимальних методів вирішення і розв'язування задач тощо, здатні викликати в учнів чимало радісних емоцій.</p>

Підприємливість і фінансова грамотність	<p>Наскрізна лінія націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо).</p> <p>Ця наскрізна лінія пов'язана з розв'язуванням практичних завдань щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів.</p>
---	--

Необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість. Доцільно, де це можливо, не лише показувати виникнення факту із практичної ситуації, а й по можливості створювати умови для самостійного виведення нового знання, перевірки його на практиці і встановлення причинно-наслідкових зв'язків шляхом створення проблемних ситуацій, організації спостережень, дослідів та інших видів діяльності. Формуванню ключових компетентностей сприяє встановлення та реалізація в освітньому процесі міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, а саме: змістово-інформаційних, операційно-діяльнісних і організаційно-методичних. Їх використання посилює пізнавальний інтерес учнів до навчання і підвищує рівень їхньої загальної культури, створює умови для систематизації навчального матеріалу і формування наукового світогляду. Учні набувають досвіду застосування знань на практиці та перенесення їх в нові ситуації.

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття профільної середньої освіти. Профільна середня освіта здобувається, як правило, після здобуття базової середньої освіти. Діти, які здобули базову середню освіту та успішно склали державну підсумкову атестацію на 1 вересня поточного навчального року повинні розпочинати здобуття профільної середньої освіти цього ж навчального року.

Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття профільної середньої освіти за інших умов.

Перелік освітніх галузей. Типову освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

- Мови і літератури
- Суспільствознавство
- Естетична культура
- Математика
- Природознавство
- Технології
- Здоров'я і фізична культура

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах.

Рекомендовані форми організації освітнього процесу. Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку:

- формування компетентностей;
- розвитку компетентностей;
- перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;
- корекції основних компетентностей;
- комбінований урок.

Також формами організації освітнього процесу можуть бути екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, конференції, форуми, спектаклі, брифінги, квести, інтерактивні уроки (уроки-«суди», урок-дискусійна група, уроки з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемний урок, відео-уроки, прес-конференції, ділові ігри тощо.

Засвоєння нового матеріалу можна проводити на лекції, конференції, екскурсії і т. д. Для конференції, дискусії вчителем або учнями визначаються теми доповідей учнів, основні напрями самостійної роботи. На навчальній екскурсії учні отримують знання, знайомлячись із експонатами в музеї, з роботою механізмів на підприємстві, спостерігаючи за різноманітними процесами, що відбуваються у природі. Консультації проводяться з учнями, які не були присутні на попередніх уроках або не зрозуміли, не засвоїли зміст окремих предметів. Розвиток і корекцію основних компетентностей можна, крім уроку відповідного типу, проводити на семінарі, заключній конференції, екскурсії тощо. Семінар як форма організації об'єднує бесіду та дискусію учнів. Заключна конференція може будуватися як у формі дискусії, так і у формі диспуту, на якому обговорюються полярні точки зору. Учитель або учні підбивають підсумки обговорення і формулюють висновки.

З метою засвоєння нового матеріалу та розвитку компетентностей крім уроку проводяться навчально-практичні заняття. Ця форма організації поєднує виконання різних практичних вправ, експериментальних робіт відповідно до змісту окремих предметів, менш регламентована й має акцент на більшій самостійності учнів в експериментальній та практичній діяльності. Досягнуті компетентності учні можуть застосувати на практичних заняттях і заняттях практикуму. Практичне заняття - це така форма організації, в якій учням надається можливість застосовувати отримані ними знання у практичній діяльності. Експериментальні завдання, передбачені змістом окремих предметів, виконуються на заняттях із практикуму (виконання експериментально-практичних робіт). Оглядова конференція (для 8-11 класів) повинна передбачати обговорення ключових положень вивченого матеріалу, учнем розкриваються нові узагальнюючі підходи до його аналізу.

Оглядова конференція може бути комплексною, тобто реалізувати міжпредметні зв'язки в узагальненні й систематизації навчального матеріалу.

Оглядова екскурсія припускає цілеспрямоване ознайомлення учнів з об'єктами та спостереження процесів з метою відновити та систематизувати раніше отримані знання.

Учням, які готуються здавати заліки або іспити можливе проведення оглядових консультацій, які виконують коригувальну функцію, допомагаючи учням зорієнтуватися у змісті окремих предметів. Консультація будується за принципом питань і відповідей.

Перевірка та/або оцінювання досягнення компетентностей крім уроку може здійснюватися у формі заліку, співбесіди, контрольного навчально-практичного заняття. Залік як форма організації проводиться для перевірки якості засвоєння учнями змісту предметів, досягнення компетентностей. Ця форма організації як правило застосовується для вечірньої форми здобуття освіти або для інших здобувачів профільної середньої освіти.

Співбесіда, як і залік, тільки у формі індивідуальної бесіди, проводиться з метою з'ясувати рівень досягнення компетентностей.

Функцію перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей виконує навчально-практичне заняття. Учні одержують конкретні завдання, з виконання яких звітують перед вчителем.

Практичні заняття та заняття практикуму також можуть будуватися з метою реалізації контрольних функцій освітнього процесу. На цих заняттях учні самостійно виготовляють вироби, проводять виміри та звітують за виконану роботу.

Можливо проводити заняття в малих групах, бригадах і ланках (у тому числі робота учнів у парах змінного складу) за умови, що окремі учні виконують роботу бригадирів, консультантів, тобто тих, хто навчає малу групу.

Експерсії в першу чергу покликані показати учням практичне застосування знань, отриманих при вивченні змісту окремих предметів (можливо поєднувати зі збором учнями по ходу експерсії матеріалу для виконання визначених завдань).

Учні можуть самостійно знімати та монтувати відеофільми (під час відео-уроку) за умови самостійного розроблення сюжету фільму, підбору матеріалу, виконують самостійно розподілені ролі та аналізують виконану роботу.

Форми організації освітнього процесу можуть уточнюватись та розширюватись у змісті окремих предметів за умови виконання державних вимог Державного стандарту та окремих предметів протягом навчального року.

Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах окремих предметів.

Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти. Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

кадрове забезпечення освітньої діяльності;

навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;

матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;

якість проведення навчальних занять;

моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей).

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти:

оновлення методичної бази освітньої діяльності;

контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;

моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища закладу освіти;

створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

Освітня програма закладу профільної середньої освіти має передбачати досягнення учнями результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом.

Освітня програма закладу базової середньої освіти, сформована на основі Типової освітньої програми, не потребує окремого затвердження центральним органом забезпечення якості освіти. Її схвалює педагогічна рада закладу освіти та затверджує його директор. Окрім освітніх компонентів для вільного вибору учнями, які є обов'язковими, за рішенням закладу вона може містити інші компоненти, зокрема корекційно-розвитковий складник для осіб з особливими освітніми потребами.

Освітня програма закладу освіти та перелік освітніх компонентів, що передбачені відповідною освітньою програмою, оприлюднюються на веб-сайті закладу освіти (у разі його відсутності – на веб-сайті його засновника).

На основі освітньої програми закладу освіти, цей заклад складає та затверджує навчальний план закладу освіти, що конкретизує організацію освітнього процесу.

Директор департаменту
загальної середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 1
до Типової освітньої програми

**Таблиця розподілу годин на окремі предмети
за різними рівнями змісту освіти**

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі		
	Рівень стандарту	Академічний рівень	Профільний рівень
Українська мова	1	2	4
Українська література	2	2	4
Іноземна мова	3	3	5
Друга іноземна мова	-	-	3
Зарубіжна література	1	2	3
Історія України	1,5	1,5	4
Всесвітня історія	1	1	4
Громадянська освіта:			
правознавство	-	-	3
економіка	1	1	3
людина і світ	0,5	0,5	1
філософія	-	-	2
Художня культура	0,5	0,5	4
Естетика	-	-	1
Математика	3	-	-
Алгебра	-	3	5
Геометрія	-	2	4
Астрономія	0,5	0,5	1
Біологія	1,5	1,5	5
Географія	-	-	5
Психологія	-	-	1
Фізика	2	3	6
Хімія	1	2	6
Екологія	0,5	0,5	2
Технології	1	1	6
Інформатика	1	2	5
Креслення	-	-	2
Фізична культура	2	2	5
Захист Вітчизни	1,5	1,5	2

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 2
до Типової освітньої програми

**Навчальний план
закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання
(універсальний профіль)**

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі
Українська мова	2
Українська література	2
Іноземна мова	3,5
Зарубіжна література	2
Історія України	1,5
Всесвітня історія	1
Громадянська освіта:	
економіка	1
людина і світ	0,5
Художня культура	0,5
Алгебра	3
Геометрія	2
Астрономія	0,5
Біологія	1,5
Фізика	3
Хімія	2
Екологія	0,5
Технології	1
Інформатика	2
Фізична культура*	2
Захист Вітчизни	1,5
Разом	33
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів	5
Гранично допустиме навантаження на учня	33
Всього фінансується (без урахування поділу класу на групи)	38

* Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 3
до Типової освітньої програми

**Навчальний план
закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання
з вивченням двох іноземних мов**

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі
Українська мова	1
Іноземна мова	3
Друга іноземна мова	3
Українська література	2
Зарубіжна література	1
Історія України	1,5
Всесвітня історія	1
Громадянська освіта: економіка	1
людина і світ	0,5
Художня культура	0,5
Математика**	3
Астрономія	0,5
Біологія	1,5
Фізика	2
Екологія	0,5
Хімія	1
Інформатика	1
Технології	1
Фізична культура *	2
Захист Вітчизни	1,5
Разом	28,5
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів	9,5
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня:	33
Всього фінансується (без урахування поділу класів на групи)	38

* Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

** У закладах загальної середньої освіти з українською мовою навчання з вивченням двох іноземних мов замість математики (3+3 год.) може вивчатися окремі курси - алгебра (2+3 год.) і геометрія (2+2 год.) за рахунок часу, відведеного на профільне і поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 4
до Типової освітньої програми

Навчальний план
закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання
з вивченням мови корінного народу, національної меншини

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі
Українська мова	2
Іноземна мова	3
Мова корінного народу, національної меншини	1
Українська література	2
Зарубіжна література***	2
Історія України	1,5
Всесвітня історія	1
Громадянська освіта: економіка	1
людина і світ	0,5
Художня культура	0,5
Математика**	3
Астрономія	0,5
Біологія	1,5
Фізика	2
Екологія	0,5
Хімія	1
Інформатика	2
Технології	1
Фізична культура*	2
Захист Вітчизни	1,5
Разом	29,5
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів	8,5
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня:	33
Всього фінансується (без урахування поділу класів на групи)	38

* Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

** У закладах загальної середньої освіти з українською мовою навчання та вивченням мови корінного народу, національної меншини замість математики (3+3 год.) може вивчатися окремі курси алгебра (2+3 год.) і геометрія (2+2 год.) за рахунок часу, відведеного на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів.

*** У закладах загальної середньої освіти з українською мовою навчання та вивченням мови корінного народу, національної меншини може вивчатися інтегрований курс «Література» або курс «Зарубіжна література».

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 5
до Типової освітньої програми

**Навчальний план
закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання**

Природничо-математичний напрям

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі		
	Фізико-математичний профіль	Математичний профіль	Фізичний профіль
Українська мова	1	1	1
Українська література	2	2	2
Іноземна мова	3	3	3
Зарубіжна література	1	1	1
Історія України	1,5	1,5	1,5
Всесвітня історія	1	1	1
Громадянська освіта: економіка	1	1	1
людина і світ	0,5	0,5	0,5
Художня культура	0,5	0,5	0,5
Алгебра	5	5	3
Геометрія	4	4	2
Астрономія	0,5	0,5	1
Біологія	1,5	1,5	1,5
Фізика	6	3	6
Хімія	1	1	2
Екологія	0,5	0,5	0,5
Технології	1	1	1
Інформатика	1	2	2
Фізична культура*	2	2	2
Захист Вітчизни	1	1,5	1,5
Разом	35	33,5	34
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів	3	4,5	4
Гранично допустиме навантаження на учня:	33	33	33
Всього фінансується (без урахування поділу класу на групи)	38	38	38

* Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Директор департаменту загальної середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 6
до Типової освітньої програми

Навчальний план
закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання
Природничо-математичний напрям

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі			
	Екологічний профіль	Біолого-хімічний профіль	Біолого-фізичний профіль	Географічний профіль
Українська мова	1	1	1	1
Українська література	2	2	2	2
Іноземна мова	3	3	3	3
Зарубіжна література	1	1	1	1
Історія України	1,5	1,5	1,5	1,5
Всесвітня історія	1	1	1	1
Громадянська освіта:				
економіка	1	1	1	1
людина і світ	0,5	0,5	0,5	0,5
Художня культура	0,5	0,5	0,5	0,5
Математика*	3	3	3	3
Астрономія	0,5	0,5	0,5	0,5
Біологія	5	5	5	1,5
Географія	-	-	-	5
Фізика	3	2	6	2
Хімія	2	6	2	2
Екологія	2	0,5	0,5	2
Технології	1	1	1	1
Інформатика	1	1	1	1
Фізична культура**	2	2	2	2
Захист Вітчизни	1,5	1,5	1,5	1,5
Разом	32,5	34	34	33
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів	5,5	4	4	5
Гранично допустиме навантаження на учня:	33	33	33	33
Всього фінансується (без урахування поділу класу на групи)	38	38	38	38

* Заклад загальної середньої освіти замість математики (3+3 год.) може запроваджувати вивчення окремих курсів алгебри (2+3 год.) і геометрії (2+2 год.) за рахунок часу, відведеного на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів;

** Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Директор департаменту загальної середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 7
до Типової освітньої програми

Навчальний план
закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання
Природничо-математичний напрям

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі		
	Біотехнологічний профіль	Хіміко-технологічний та агрохімічний профілі	Фізико-хімічний профіль
Українська мова	1	1	1
Українська література	2	2	2
Іноземна мова	3	3	3
Зарубіжна література	1	1	1
Історія України	1,5	1,5	1,5
Всесвітня історія	1	1	1
Громадянська освіта:			
економіка	1	1	1
людина і світ	0,5	0,5	0,5
Художня культура	0,5	0,5	0,5
Математика*	-	-	3
Алгебра	3	3	-
Геометрія	2	2	-
Астрономія	0,5	0,5	0,5
Біологія	5	1,5	1,5
Фізика	2	2	6
Хімія	2	6	6
Екологія	2	2	0,5
Технології	1	1	1
Інформатика	2	2	2
Фізична культура**	2	2	2
Захист Вітчизни	1,5	1,5	1
Разом	34,5	35	35
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів	3,5	3	3
Гранично допустиме навантаження на учня:	33	33	33
Всього фінансується (без урахування поділу класу на групи)	38	38	38

* Заклад загальної середньої освіти замість математики (3+3 год.) може запроваджувати вивчення окремих курсів алгебри (2+3 год.) і геометрії (2+2 год.) за рахунок часу, відведеного на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів;

** Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Директор департаменту загальної середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 8
до Типової освітньої програми

Навчальний план
закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання
Суспільно-гуманітарний напрям

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі			
	Історичний профіль	Правовий профіль	Філософський профіль	Економічний профіль
Українська мова	2	2	2	1
Українська література	2	2	2	2
Іноземна мова	3	3	3	3
Зарубіжна література	2	2	2	1
Історія України	4	1,5	1,5	1,5
Всесвітня історія	4	1	4	1
Громадянська освіта:				
правознавство	-	3	-	-
економіка	1	1	1	3
людина і світ	1	1	1	0,5
філософія	-	-	2	-
Художня культура	0,5	0,5	0,5	0,5
Математика	3	3	3	
Алгебра				3
Геометрія				2
Астрономія	0,5	0,5	0,5	0,5
Біологія	1,5	1,5	1,5	1,5
Географія **	-	-	-	5
Психологія	1	1	1	-
Фізика	2	2	2	2
Хімія	1	1	1	1
Екологія	0,5	0,5	0,5	0,5
Технології	1	1	1	1
Інформатика	1	1	1	1
Фізична культура	2	2	2	2
Захист Вітчизни	1,5	1,5	1,5	1,5
Разом	34,5	32	34	34,5
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів	3,5	6	4	3,5
Гранично допустиме навантаження на учня:	33	33	33	33
Всього фінансується (без урахування поділу класу на групи)	38	38	38	38

* Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

** В класах економічного профілю за вибором закладу загальної середньої освіти на профільному рівні замість географії може вивчатися алгебра і геометрія.

Директор департаменту загальної середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 9
до Типової освітньої програми

**Навчальний план
закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання
Філологічний напрям**

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі	
	Української філології профіль	Іноземної філології профіль
Українська мова	4	2
Українська література	4	2
Іноземна мова	3	5
Друга іноземна	-	3
Зарубіжна література	3	3
Історія України	1,5	1,5
Всесвітня історія	1	1
Громадянська освіта:		
економіка	1	1
людина і світ	0,5	0,5
Художня культура	0,5	0,5
Математика	3	3
Астрономія	0,5	0,5
Біологія	1,5	1,5
Фізика	2	2
Хімія	1	1
Екологія	0,5	0,5
Технології	1	1
Інформатика	1	1
Фізична культура	2	2
Захист Вітчизни	1,5	1,5
Разом	32,5	33,5
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів	5,5	4,5
Гранично допустиме навантаження на учня:	33	33
Всього фінансується (без урахування поділу класу на групи)	38	38

* Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Директор департаменту загальної середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 10
до Типової освітньої програми

Навчальний план
закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання
Технологічний напрям

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі	
	Технологічний профіль	Інформаційно-технологічний профіль
Українська мова	1	1
Українська література	2	2
Зарубіжна література	1	1
Іноземна мова	3	3
Історія України	1,5	1,5
Всесвітня історія	1	1
Громадянська освіта:		
економіка	1	1
людина і світ	0,5	0,5
Художня культура	0,5	0,5
Математика*	3	-
Алгебра	-	3
Геометрія	-	2
Астрономія	0,5	0,5
Біологія	1,5	1,5
Фізика	2	2
Хімія	1	1
Екологія	0,5	0,5
Технології	6	1
Інформатика	1	5
Креслення	2	2
Фізична культура**	2	2
Захист Вітчизни	1,5	1,5
Разом	32,5	33,5
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів	5,5	4,5
Гранично допустиме навантаження на учня:	33	33
Всього фінансується (без урахування поділу класу на групи)	38	38

* Заклад загальної середньої освіти замість математики (3+3 год.) може запроваджувати вивчення окремих курсів алгебри (2+3 год.) і геометрії (2+2 год.) за рахунок часу, відведеного на варіативну частину;

** Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів;

*** У класах з інформаційно-технологічним профілем може вводиться профільне вивчення алгебри та геометрії.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 11
до Типової освітньої програми

Навчальний план
закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання
Художньо-естетичний напрям

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі
	Художньо-естетичний профіль
Українська мова	2
Українська література	2
Іноземна мова	3
Зарубіжна література	2
Історія України	1,5
Всесвітня історія	1
Громадянська освіта: економіка	1
людина і світ	0,5
Художня культура	4
Естетика	1
Математика*	3
Астрономія	0,5
Біологія	1,5
Фізика	2
Хімія	1
Екологія	0,5
Технології	1
Інформатика	2
Фізична культура**	2
Захист Вітчизни	1,5
Разом	33
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів	5
Гранично допустиме навантаження на учня:	33
Всього фінансується (без урахування поділу класу на групи)	38

* Заклад загальної середньої освіти замість математики (3+3 год.) може запроваджувати вивчення окремих курсів алгебри (2+3 год.) і геометрії (2+2 год.) за рахунок часу, відведеного на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів;

** Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 12
до Типової освітньої програми

Навчальний план
закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання
Спортивний напрям

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі	
	Спортивний профіль	Військово-спортивний профіль
Українська мова	1	1
Українська література	2	2
Іноземна мова	3	3
Друга іноземна	-	-
Зарубіжна література	1	1
Історія України	1,5	1,5
Всесвітня історія	1	1
Громадянська освіта:		
економіка	1	1
людина і світ	0,5	0,5
Художня культура	0,5	0,5
Математика	3	3
Астрономія	0,5	0,5
Біологія	1,5	1,5
Психологія	1	1
Фізика	2	2
Хімія	1	1
Екологія	0,5	0,5
Технології	1	1
Інформатика	1	1
Фізична культура*	5	5
Захист Вітчизни	1,5	2
Разом	29,5	30
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів	8,5	8
Гранично допустиме навантаження на учня:	33	33
Всього фінансується (без урахування поділу класу на групи)	38	38

* 2 години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 13
до Типової освітньої програми

Навчальний план
класу закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання (у випадку
наявності лише одного класу на паралелі)
(фізико-математичний та історичний профілі)***

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі		
	усім класом	у групах додатково	
		фізико-математичний	історичний
Українська мова **	1	-	-
Українська література	2	-	-
Іноземна мова	3	-	-
Зарубіжна література	1	-	1
Історія України	1,5	-	2,5
Всесвітня історія	1	-	3
Громадянська освіта:			
економіка	1	-	-
людина і світ	0,5	-	-
Художня культура	0,5	-	-
Математика (алгебра, геометрія)	3	6	-
Астрономія	0,5	-	-
Біологія	1,5	-	-
Фізика	2	4	-
Хімія	1	-	-
Екологія	0,5	-	-
Інформатика	1	-	-
Технології	1	-	-
Фізична культура*	2	-	-
Захист Вітчизни	1	-	-
Разом	25	10	6,5
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів****		3	6,5
Гранично допустиме навантаження на учня:		33	33
Всього фінансується (без урахування поділу класу на групи)		38	38

* Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

** У навчальних планах однокласних закладів освіти з навчанням мовою корінного народу, національної меншини предмети освітньої галузі „Мови і літератури” плануються за таблицею 14.

*** Так само може запроваджуватись профільне навчання за іншими профілями: естетичним, спортивним, правовим, технологічним та ін.

**** Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів може використовуватись для навчання усього класу та окремих груп.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 14
до Типової освітньої програми

Навчальний план
закладів загальної середньої освіти з навчанням мовою корінного народу, національної меншини (універсальний профіль)

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі
Українська мова	2
Українська література	2
Іноземна мова	3
Мова корінного народу, національної меншини	1
Інтегрований курс «Література»	2
Історія України	1,5
Всесвітня історія	1
Громадянська освіта:	
економіка	1
людина і світ	0,5
Художня культура	0,5
Математика **	3
Астрономія	0,5
Біологія	1,5
Фізика	3
Екологія	0,5
Хімія	1
Інформатика	2
Технології	1
Фізична культура *	2
Захист Вітчизни	1,5
Разом	30,5
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів	7,5
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня:	33
Всього (без урахування поділу класів на групи)	38

* Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

** У закладі загальної середньої освіти з навчанням мовою корінного народу, національної меншини замість математики (3+3 год.) можуть вивчатися окремі курси алгебра (2+3 год.) і геометрія (2+2 год.) за рахунок часу, відведеного на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативи.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 15
до Типової освітньої програми

**Навчальний план
закладів загальної середньої освіти з навчанням мовою корінного народу, національної
меншини з вивченням двох іноземних мов
(універсальний профіль)**

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі
Українська мова	2
Українська література	2
Мова корінного народу, національної меншини	1
Іноземна мова	3
Друга іноземна мова	3
Інтегрований курс «Література»	2
Історія України	1,5
Всесвітня історія	1
Громадянська освіта: економіка	1
людина і світ	0,5
Художня культура	0,5
Математика*	3
Астрономія	0,5
Біологія	1,5
Фізика	3
Хімія	2
Екологія	0,5
Технології	1
Інформатика	1
Фізична культура**	2
Захист Вітчизни	1,5
Разом	33,5
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів	4,5
Гранично допустиме навантаження на учня:	33
Всього фінансується (без урахування поділу класу на групи)	38

* Заклад загальної середньої освіти замість математики (3+3 год.) може запроваджувати вивчення окремих курсів алгебри (2+3 год.) і геометрії (2+2 год.) за рахунок часу, відведеного на варіативну частину.

** Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 16
до Типової освітньої програми

Навчальний план
закладів загальної середньої освіти з навчанням мовою корінного народу, національної меншини (філологічний та технологічний профілі)***

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі	
	Філологічний профіль	Технологічний профіль
Українська мова	2	1
Українська література	2	2
Мова корінного народу, національної меншини	4	1
Іноземна мова	3	3
Інтегрований курс «Література»	4	2
Історія України	1,5	1,5
Всесвітня історія	1	1
Громадянська освіта:		
економіка	1	1
людина і світ	0,5	0,5
Художня культура	0,5	0,5
Математика**	3	3
Астрономія	0,5	0,5
Біологія	1,5	1,5
Фізика	2	2
Хімія	1	1
Екологія	0,5	0,5
Технології	1	6
Креслення	-	2
Інформатика	1	1
Фізична культура *	2	2
Захист Вітчизни	1,5	1,5
Разом	33,5	34,5
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів	4,5	3,5
Гранично допустиме навантаження на учня:	33	33
Всього (без урахування поділу класу на групи)	38	38

* Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

** У закладі загальної середньої освіти з навчанням мовою корінного народу, національної меншини замість математики (3+3 год.) може вивчатися окремі курси алгебра (2+3 год.) і геометрія (2+2 год.) за рахунок часу, відведеного на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативи.

*** Плани з іншим профільним спрямуванням (біолого-хімічним, правовим, художньо-естетичним тощо) складаються за таким же принципом.

Директор департаменту загальної середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 17
до Типової освітньої програми

Навчальний план
закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання
для класів з поглибленим вивченням окремих предметів

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі
Українська мова	1
Українська література	2
Іноземна мова	3
Зарубіжна література	1
Історія України	1,5
Всесвітня історія	1
Громадянська освіта: економіка	1
людина і світ	0,5
Художня культура	0,5
Математика	3
Астрономія	0,5
Біологія	1,5
Фізика	2
Хімія	1
Екологія	0,5
Технології	1
Інформатика	1
Фізична культура*	2
Захист Вітчизни	1,5
Разом**	25,5
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів	12,5
Гранично допустиме навантаження на учня:	33
Всього фінансується (без урахування поділу класу на групи)	38

* Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

** До 15% часу інваріантної складової може перерозподілятися між предметами.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Навчальний план
закладів загальної середньої освіти з навчанням мовою корінного народу, національної меншини для класів з поглибленим вивченням окремих предметів

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі
Українська мова	1
Українська література	2
Мова корінного народу, національної меншини	1
Іноземна мова	3
Інтегрований курс «Література»	2
Історія України	1,5
Всесвітня історія	1
Громадянська освіта: економіка	1
людина і світ	0,5
Художня культура	0,5
Математика	3
Астрономія	0,5
Біологія	1,5
Фізика	2
Хімія	1
Екологія	0,5
Технології	1
Інформатика	2
Фізична культура*	2
Захист Вітчизни	1,5
Разом**	28,5
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів	9,5
Гранично допустиме навантаження на учня:	33
Всього фінансується (без урахування поділу класу на групи)	38

* Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

** До 15% часу інваріантної складової може перерозподілятися між предметами.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 19
до Типової освітньої програми

Навчальний план
спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі
1. Загальноосвітній цикл	
Українська мова	2
Українська література	2
Зарубіжна література	2
Історія України	1,5
Всесвітня історія	1
Громадянська освіта:	
економіка	1
людина і світ	0,5
Художня культура	0,5
Математика	3
Астрономія	0,5
Біологія	1,5
Фізика	2
Хімія	1
Екологія	0,5
Інформатика	1
Технології	1
Фізична культура *	2
Захист Вітчизни	1
Разом	24
2. Цикл профільних предметів	
Іноземна мова	5
Друга іноземна мова	3
Література країни, мова якої вивчається поглиблено	1
Країнознавство	1
Курси за вибором (ділова іноземна мова, технічний переклад тощо)	1
Разом	11
Додатковий час на профільне і поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативи:	3
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня:	33
Всього (без урахування поділу класів на групи)	38

* Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 20
до Типової освітньої програми

**Навчальний план
білінгвальних класів спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов**

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі
Українська мова	1
Українська література	2
Іноземна мова	5
Друга іноземна мова	3
Зарубіжна література	1
Історія України	1
Всесвітня історія	1
Громадянська освіта:	
економіка	1
людина і світ	0,5
Математика	3
Астрономія	0,5
Біологія	1,5
Фізика	2
Хімія	1
Екологія	0,5
Інформатика	1
Фізична культура *	2
Захист Вітчизни	1,5
Разом	28,5
Базові курси за вибором закладу загальної середньої освіти (вивчаються іноземною мовою): історія, математика, біологія, географія, фізика, хімія	3
Курси за вибором: Література країни, мова якої вивчається поглиблено, ділова іноземна мова, країнознавство, художня культура, мистецтвознавство тощо	3
Разом	6
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів	3,5
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня:	33
Всього (без урахування поділу класів на групи)	38

* Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 21
до Типової освітньої програми

**Навчальний план
спеціалізованих шкіл музичного профілю**

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі
1. Загальноосвітній цикл	
Українська мова	1
Українська література	2
Іноземна мова	3
Зарубіжна література	2
Історія України	1,5
Всесвітня історія	1
Громадянська освіта: економіка	1
людина і світ	0,5
Художня культура	4
Естетика	1
Математика	3
Астрономія	0,5
Біологія	1,5
Фізика	2
Хімія	1
Екологія	0,5
Інформатика	1
Фізична культура *	2
Захист Вітчизни	1,5
Разом	30
2. Цикл профільних предметів	
Хоровий спів	1
Музичний інструмент	2
Сольний спів	1
Історія музичного мистецтва	1
Разом	5
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів**	3
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня:	33
Всього (без урахування поділу класів на групи)***	38

* Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

** Перелік курсів за вибором: ритміка, хореографія, вокальний ансамбль, фольклор та етнографія, інструментальний ансамбль, імпровізація та композиція, театр, кіно і телебачення.

*** Крім часу, зазначеного у навчальному плані, додатково виділяється у кожному класі по 2 концертмейстерські години на тиждень.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 22
до Типової освітньої програми

**Навчальний план
спеціалізованих шкіл художнього профілю**

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі
1. Загальноосвітній цикл	
Українська мова	1
Українська література	2
Іноземна мова	3
Зарубіжна література	2
Історія України	1,5
Всесвітня історія	1
Громадянська освіта: економіка	1
людина і світ	0,5
Художня культура	4
Естетика	1
Математика	3
Астрономія	0,5
Біологія	1,5
Фізика	2
Хімія	1
Екологія	0,5
Інформатика	1
Фізична культура *	2
Захист Вітчизни	1,5
Разом	30
2. Цикл профільних предметів	
Малюнок	2
Живопис	1
Композиція	1
Комп'ютерна графіка	1
Разом	5
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення курсів за вибором, факультативів**	3
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня:	33
Всього (без урахування поділу класів на групи)	38

* Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

** Перелік курсів за вибором: дизайн, скульптура, декоративно-ужиткове мистецтво, конструювання, історія образотворчого мистецтва, кольорознавство, художня фотографія, театр, кіно і телебачення.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 23
до Типової освітньої програми

**Навчальний план-схема
класів з поглибленим вивченням окремих предметів**

Предмети	Кількість годин на тиждень у 11 класі
Предмети інваріантної складової (плануються за рівнем стандарту)*	25
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, профільне навчання, заняття за вибором, факультативи, індивідуальні та групові заняття і консультації	13
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня	33
Всього фінансується (без урахування поділу класів на групи)	38

* До 15% часу інваріантної складової може перерозподілятися між предметами.

** Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 24
до Типової освітньої програми

Навчальний план
класів з вечірньою формою здобуття освіти

Очна форма навчання

Предмети	Кількість годин на тиждень у класах	
	III ступінь	
	11	12
Мови і літератури у закладах з українською мовою навчання		
Українська мова і література	3	4
Зарубіжна література	1	1
Іноземна мова	3	3
Мови і літератури у закладах з навчанням мовою корінного народу, національної меншини		
Мова корінного народу, національної меншини та інтегрований курс «Література»	3	3
Українська мова і література	3	3
Іноземна мова	3	3
Інші предмети		
Математика, інформатика	3	3
Історія України, всесвітня історія	2	2
Громадянська освіта:		
економіка	1	
людина і світ	-	0,5
Біологія, екологія	1,5	1
Фізика, астрономія	2	1
Хімія	1	-
Художня культура	0,5	-
Разом	18-20	15,5-16,5
Курси за вибором, факультативи, консультації	3-5	6,5-7,5
Всього	23	23

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

**Навчальний план
класів з вечірньою формою здобуття освіти**

Заочна форма навчання (групові консультації та заліки)

Предмети	Кількість годин на тиждень у класах	
	III ступінь	
	11	12
Мови і літератури у закладах з українською мовою навчання		
Українська мова і література	3	3
Зарубіжна література	1	1
Іноземна мова	1	2
Мови і літератури у закладах з навчанням мовою корінного народу, національної меншини		
Мова корінного народу, національної меншини та інтегрований курс «Література»	2	2
Українська мова і література	2	2
Іноземна мова	1	2
Інші предмети		
Математика, інформатика	2	3
Історія України, всесвітня історія, правознавство	2	2
Географія, економіка	1	-
Біологія, екологія	1	1
Фізика, астрономія	2	1
Хімія	1	-
Художня культура	0,5	-
Разом	14,5	13
Факультативи	2,5	4
Всього	17	17
Кількість обов'язкових заліків	28	28

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Таблиця 26
до Типової освітньої програми

**Перелік навчальних програм
для учнів закладів загальної середньої освіти III ступеня
(затверджені наказом МОН від 14.07.2016 № 826)**

№ п/п	Назва навчальної програми	Рівень вивчення
1.	Українська мова	рівень стандарту академічний рівень
1.	Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою	рівень стандарту академічний рівень
2.	Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням польською мовою	рівень стандарту академічний рівень
3.	Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням румунською мовою	рівень стандарту академічний рівень
4.	Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою	рівень стандарту академічний рівень
5.	Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням угорською мовою	рівень стандарту академічний рівень
6.	Астрономія	рівень стандарту, академічний рівень профільний рівень
7.	Біологія	рівень стандарту академічний рівень профільний рівень
8.	Всесвітня історія	рівень стандарту, академічний рівень профільний рівень
9.	Географія	рівень стандарту, академічний рівень профільний рівень Психологія
10.	Екологія	рівень стандарту, академічний рівень профільний рівень
11.	Економіка	рівень стандарту, академічний рівень профільний рівень

12.	Зарубіжна література	рівень стандарту академічний рівень профільний рівень
13.	Захист Вітчизни	рівень стандарту
14.	Інформатика	рівень стандарту академічний рівень рівень поглибленого вивчення профільний рівень
15.	Історія України	рівень стандарту академічний рівень профільний рівень
16.	Креслення	профільний рівень
17.	Людина і світ	рівень стандарту, академічний рівень профільний рівень Філософія
18.	Математика	рівень стандарту академічний рівень профільний рівень рівень поглибленого вивчення
19.	Правознавство	рівень стандарту, академічний рівень профільний рівень
20.	Технології	рівень стандарту, академічний рівень
21.	Технології. Профільний рівень	Деревообробка Кулінарія Основи дизайну Агровиробництво Будівельна справа Енергетика Конструювання та моделювання одягу Легка промисловість Матеріалознавство Металообробка Основи бджільництва Технічне проектування Українська народна вишивка Художня обробка матеріалів Швейна справа
22.	Українська література	рівень стандарту, академічний рівень профільний рівень

23.	Фізика	рівень стандарту пояснювальна записка академічний рівень профільний рівень
24.	Фізична культура	рівень стандарту, академічний рівень профільний рівень
25.	Хімія	рівень стандарту академічний рівень профільний рівень поглиблене вивчення
26.	Художня культура	рівень стандарту академічний рівень профільний рівень Естетика
27.	Кримськотатарська мова	рівень стандарту профільний рівень
28.	Література (болгарська)	рівень стандарту
29.	Література (кримськотатарська та зарубіжна)	рівень стандарту профільний рівень
30.	Література (молдовська та зарубіжна)	рівень стандарту
31.	Література (російська та зарубіжна)	рівень стандарту, академічний рівень профільний рівень
32.	Література (румунська та зарубіжна)	рівень стандарту профільний рівень
33.	Література (словацька та зарубіжна)	рівень стандарту
34.	Література (угорська та зарубіжна)	рівень стандарту/академічний рівень профільний рівень
35.	Мови національних меншин	болгарська мова гагаузька мова іврит молдовська мова новогрецька мова ромська мова словацька мова
36.	Молдовська мова	рівень стандарту
37.	Польська мова	рівень стандарту профільний рівень
38.	Російська мова	для курсу 1-11 кл. для курсу 5-11 кл.
39.	Російська мова	рівень стандарту академічний рівень профільний рівень

40.	Румунська мова	рівень стандарту профільний рівень
41.	Угорська мова	рівень стандарту академічний рівень профільний рівень
42.	Іноземна мова	рівень стандарту
43.	Англійська мова	академічний рівень профільний рівень
44.	Німецька мова	академічний рівень профільний рівень
45.	Французька мова	академічний рівень профільний рівень
46.	Іспанська мова	академічний рівень профільний рівень
47.	Друга іноземна мова	рівень стандарту
48.	Друга іноземна мова. Профільний рівень	Англійська мова Англійська у світі інформаційних технологій Ділова англійська Культурознавство країни, мова якої вивчається Література країни, мова якої вивчається Програма курсу «Гіді-перекладачі» Німецька мова Французька мова Іспанська мова

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко